

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านฝางแดง  
อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

The Potential Development for Community-based Tourism  
in Fang Deang Village, That Phanom District, Nakhon Phanom Province

กุสุมา สร้อยทอง<sup>1</sup> นาทาชา มาลาพัฒน์<sup>2</sup>  
Kusuma Soythong, Natacha Malaphat

**บทคัดย่อ (Abstract)**

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านฝางแดงและเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านฝางแดง ให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมและการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน วิธีการวิจัยเป็นแบบผสมผสานด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จากกลุ่มตัวอย่างเป็นหัวหน้าครัวเรือนจำนวน 226 หลังคาเรือน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถาม จากนั้นศึกษาในงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านฝางแดง จำนวน 10 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านฝางแดง ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X}$  = 3.36, S.D. = .54) 2. ระดับการปฏิบัติที่ดีในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านฝางแดงรายด้าน ส่วนใหญ่อยู่ระดับมาก ( $\bar{X}$  = 3.54, S.D. = .99) 3. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านฝางแดง พบว่า 1) ชุมชนบ้านฝางแดง มีทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นเอกลักษณ์ หากภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาช่วยจัดการวางแผนดำเนินงานจะทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นก้าวหน้าไปได้มาก 2) ชุมชนมีการรวมกลุ่มอาชีพกันด้วยความสมัครใจและมีหลายกลุ่มอาชีพ หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนจะเป็นการพัฒนาฝีมือแรงงาน พัฒนาสินค้าให้ส่งออกได้จำนวนมาก 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยทำป้ายบอกทาง เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์แก่บุคคลภายนอกมากยิ่งขึ้น

**คำสำคัญ (Keywords):** การพัฒนา; ศักยภาพ; การท่องเที่ยวโดยชุมชน

Received: 2022-06-16 Revised: 2022-07-12 Accepted: 2022-07-19

<sup>1</sup> วิทยาลัยธาตุพนม มหาวิทยาลัยนครพนม That Phanom College, Nakhon Phanom University.  
Corresponding Author e-mail: hongthong\_tuk@hotmail.com

<sup>2</sup> วิทยาลัยธาตุพนม มหาวิทยาลัยนครพนม That Phanom College, Nakhon Phanom University.

**Abstract**

This research aimed to potential development community-based tourism of Fang Deang Village and to potential development for community-based tourism in Fang Deang Village in congruent with the cultural environmental and sustainable tourism management. This was mixed-method research collecting both quantitative and qualitative data from 226 householders using a simple random sampling. A questionnaire was used as an instrument. With regard to the qualitative data collection, utilizing a purposive sampling technique, an in-depth interview and a focus group discussion concerning good practices of community-based tourism management in congruent with the philosophy of sufficiency economy from 10 concerned people to community's tourism management were applied. Statistics used in data analysis was distribution of frequency, percentage, mean, standard deviation and content analysis. The study revealed that: 1. All aspects of the potential development community-based tourism of Fang Deang Village were found at medium levels. ( $\bar{X}$  = 3.36, S.D. = .54) 2. With regard to the good practices of the community-based tourism management of Fang Deang Village, the study revealed that all aspects were found at high levels. ( $\bar{X}$  = 3.54, S.D. = .99) 3. In accordance with the guidelines on the community-based tourism management, the study found that 1) besides, Fang Deang village has their cultural capital and local wisdom capital identity, the community-based tourism management will much succeed if there was cooperation between the government, private sectors and local community's leaders in managing the community-based tourism. 2) There was voluntarily a wide range of occupations grouping in the community, if concerned agencies give support to the group, it can develop the labor skills and improve local product that can be exported 3) Concerned agencies should provide direction and public relation to outsiders.

**Keywords:** Development; Potential; Community-based

**บทนำ (Introduction)**

การท่องเที่ยว นับเป็นอุตสาหกรรมที่เจริญเติบโตและมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย รัฐบาลจึงมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างจริงจังเป็นครั้งแรก เมื่อมีการบรรจุแผนพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 เรื่อยมา จนถึงปัจจุบัน (จิราภรณ์ แก้วมณี, 2557) ประเทศไทยมีความได้เปรียบทางด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากมีทรัพยากรพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายกระจายอยู่ในทุกจังหวัด และมีความพร้อมในการ

รองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งมีความสวยงามติดระดับโลก มีเอกลักษณ์โดดเด่นเมื่อเทียบกับหลายๆ ประเทศ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นสามารถพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวและยังมีแหล่งท่องเที่ยวอีกเป็นจำนวนมากที่มีศักยภาพพร้อมที่จะพัฒนาให้ เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต (กาญจนาพร ไตรภพ และ พิเศษ ชัยดิเรก, 2563) เมื่อ พิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย จะเห็นได้ว่า นักท่องเที่ยวรู้จักแหล่งท่องเที่ยว ของประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ความได้เปรียบด้านทรัพยากรท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวที่ หลากหลาย จึงเป็นจุดแข็งที่สำคัญและแสดงถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของประเทศ (กรมการ ท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558)

จากความได้เปรียบด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงมีความเจริญเติบโตและรายได้จากการท่องเที่ยว จึงกลายเป็นรายได้ อันดับหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากการส่งสินค้าประเภทอื่น ๆ (ปณิษฐา ตาคำ, 2562) รายได้ จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นรายได้ที่กระจายไปสู่ประชากรในวงกว้างเป็นการสร้างงาน สร้าง อาชีพแก่คนทุกประเภททั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรง ได้แก่ บริษัทนำเที่ยว โรงแรม ภัตตาคาร ร้านขายของที่ระลึก มัคคุเทศก์ ทางอ้อม ได้แก่ การทำหัตถกรรมพื้นบ้าน เกษตรกร และผู้ใช้แรงงาน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมี บทบาทในการสร้างสรรค์ความเจริญไปยังภูมิภาคต่าง ๆ เนื่องจากการ ลงทุนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มีผลในการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น (อรจันทร์ ศิริโชติ, 2556) ซึ่ง การท่องเที่ยวของประเทศไทยในปัจจุบัน ก็มีหลากหลายรูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ การท่องเที่ยวโบราณสถาน โบราณวัตถุ การท่องเที่ยวสถานเริงรมย์ การท่องเที่ยวทางทะเล การ ท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณีในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งการท่องเที่ยวแต่ละแบบจะมีกลุ่มของ นักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน โดยปัจจุบันเพิ่มความ สำคัญของความยั่งยืนควบคู่ไปกับการดำเนินงาน การตลาดในแบบเดิม เนื่องจากในอดีตอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเน้นจำนวนนักท่องเที่ยว เป็นเหตุ ทำให้แหล่งท่องเที่ยวถูกทำลาย จึงมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดไปสู่การท่องเที่ยวเชิงคุณภาพหรือการ ท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (พิจาริณี โลหะชัยะกุล, 2560) ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีการส่งเสริมให้ ชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มที่จะเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็น เครื่องหมายมากขึ้น ซึ่งคำว่า “การท่องเที่ยว โดยชุมชน”(Community-Based Tourism: CBT) หรือ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” (Ecotourism) หรือ “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” (Conservation Tourism) ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นสื่อการโฆษณา ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมภาพพจน์ของการ ท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนมุ่งเน้นให้ ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการทำงาน คือคนในชุมชน เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวและ ไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของนัก ท่องเที่ยว เท่านั้น แต่ยังได้เน้นถึงการสร้างศักยภาพ ของคนในท้องถิ่นให้ใช้ทักษะความรู้ความสามารถของตน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของ ชุมชน เพื่อนำไปสู่การดูแลรักษา ปกป้องและฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติให้มีความสมดุลกับภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม รวมทั้งการเกื้อกูล ต่อเศรษฐกิจของชุมชนในอนาคต (ปณิษฐา ตาคำ, 2562)

ปัจจุบันมีนักทอ่งเที่ยวส่วนหนึ่งให้ความสนใจการท่องเที่ยวเชิงวิถีชุมชน และการเรียนรู้ที่เป็นการเดินทางเพื่อการศึกษาและแสวงหาคคุณค่า ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต รวมทั้งรัฐบาลให้ความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง ลดความเหลื่อมล้ำ รวมถึงการแก้ไขปัญหาของประชาชน ทั้งนี้แนวทาง การจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนถูกกล่าวถึงมากขึ้น โดยการจัดการท่องเที่ยวเพื่อลักษณะนี้ทำให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของชุมชนท้องถิ่น การดูแลเอาใจใส่สวัสดิการของผู้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การสร้างเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน (Swarbrooke, 1998) ซึ่งเป็นไปตามแนวโน้มของการท่องเที่ยวในปัจจุบันจากกระแสความคิดในการที่จะปรับกระบวนการและวิสัยทัศน์ด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมของชุมชนวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติจึงเป็นเหตุให้มีการนำแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมาเชื่อมโยงกับการ จัดการท่องเที่ยวเพื่อให้คนรุ่นหลังได้ใช้ประโยชน์ ในการสร้างเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพในเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ของชุมชนท้องถิ่น (บุญศิลป์ จิตตะประพันธ์และคณะ, 2556)

ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในหลายพื้นที่ เช่น การศึกษาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ในด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการเมือง พบว่า ไม่สามารถดำเนินการจัดการอย่างเป็นระบบและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนได้ ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ พบว่า ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง และด้านการได้รับประโยชน์ พบว่า ชุมชนไม่มีการรวมตัวกันเพื่อประกอบธุรกิจร่วมกัน (วรรณวิมล ภู่นาค, 2557) นอกจากนี้ชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน พบปัญหา ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ด้านการเข้าถึงชุมชน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว และด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนอีกด้วย (วรวิทย์ รักดีบุรุษ, 2563)

จากสถานการณ์ดังกล่าว คณะผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษาถึงการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านฝางแดงอำเภอนครพนม จังหวัดนครพนม ที่มีทรัพยากรทั้งทางด้านวิถีชีวิต กิจกรรม ภูมิปัญญา วัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ชุมชน ในประเด็นที่สอดคล้องกับองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ณัฐพัชร มณีโรจน์ และ สุวิทย์ สุวรรณโณ, 2560) รวมถึงการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะกิจกรรมและคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ภายในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวอำเภอนครพนม จังหวัดนครพนม ให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวิถีชุมชนที่มีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมสืบต่อไป

## วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives)

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านฝางแดงอำเภอนครพนม จังหวัดนครพนม

2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนฝั่งแดงอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ให้ความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ทางวัฒนธรรมและการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

## วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

### 1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะใช้ระเบียบวิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งในการวิจัยเชิงปริมาณ ลักษณะการสำรวจ (Survey Research) โดยคณะวิจัยได้ใช้หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านฝั่งแดง (ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม, ด้านองค์กรชุมชน, ด้านการจัดการ, ด้านการเรียนรู้) และการปฏิบัติที่ดีในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านฝั่งแดง (ด้านการท่องเที่ยวตั้งอยู่บนพื้นฐานเดิมของชุมชน, ด้านการท่องเที่ยวตั้งอยู่บนหลักภูมิสังคม, ด้านการท่องเที่ยวยึดหลักประโยชน์ของประชาชน, การท่องเที่ยวยึดหลักความคุ้มค่ามากกว่าคุ้มทุน) และการวิจัยเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และวิธีการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

### 2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นหัวหน้าครอบครัวในครัวเรือนของ ชุมชนบ้านฝั่งแดง จำนวน 530 หลังคาเรือน (ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านฝั่งแดง, 2562) กลุ่มตัวอย่าง (Samples) ที่ใช้ในการวิจัยเป็นหัวหน้าครอบครัวในครัวเรือนของชุมชน บ้านฝั่งแดงเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) โดยการเปิดตารางเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970: 608) กำหนดความคลาดเคลื่อน 5 % ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 226 หลังคาเรือน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

### 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 3 ประเภท เพื่อสอบถามข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งลักษณะคำถามเป็นแบบปิด (Close - ended Question) และแบบเปิด (Open - ended Question) ดังนี้ ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบ รายการ (Check List) ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านฝั่งแดง และตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติที่ดีในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ ตามเกณฑ์ของไลเคอร์ท (Likert Scale) ตอนที่ 4 ปัญหา/อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านฝั่งแดง มีลักษณะคำถามแบบปลายเปิด เพื่อสอบถามปัญหาและข้อเสนอแนะการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. การศึกษาโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จากผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐและตัวแทนของเอกชน ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีการวางแผนการสัมภาษณ์ไว้

ก่อนล่วงหน้าอย่างเป็น ขั้นตอน แบบเข้มงวดพอประมาณ และข้อคำถาม ในการสัมภาษณ์มี โครงสร้างแบบหลวม (Loosely Structure) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนด กฎเกณฑ์เกี่ยวกับคำถามและลำดับขั้นตอนของการสัมภาษณ์ไว้ ล่วงหน้า เป็นการพูดคุยสนทนาตามธรรมชาติ (Naturalistic Inquiry) ซึ่งมีแนวคิด ในการศึกษาและ แนวทางการสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น เพื่อเก็บข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลัก ภายใต้บรรยากาศ ของการมี ปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน เพื่อจะเก็บข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

3. การศึกษาโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อรับฟัง ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะหลักคุณธรรมร่วม (Common Character) รวมถึงข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) จากกลุ่มผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียภายในชุมชน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้เกี่ยวข้องกับชุมชน เพื่อให้ตรงกับประเด็นที่จะศึกษาวิจัยในครั้งนี้และการสนทนากลุ่มเฉพาะนี้ ผู้วิจัยได้ใช้พลวัตของ กลุ่มเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้แต่ละ คนได้แสดงความคิดเห็นและทัศนคติอย่างจริงจัง ในขณะที่ทำการสนทนา ซึ่งความคิดเห็นของ คนหนึ่งสามารถช่วยกระตุ้นให้คนอื่นในกลุ่ม อยากจะสนทนาแลกเปลี่ยนความ คิดเห็น รวมถึงอยากแสดงทัศนคติและประสบการณ์ของตนเอง แล้วนำผลสรุปวิเคราะห์หามาสังเคราะห์ เป็นแนวทาง ที่เหมาะสมกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอธาตุพนม จังหวัด นครพนม ให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ทางวัฒนธรรมและการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในการใช้เครื่องมือนี้จะใช้ภายหลังที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลเสร็จจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

#### 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการ ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นหัวหน้าครอบครัวในครัวเรือนของ จำนวน 226 หลังคาเรือน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

1.2 ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามและเก็บคืนด้วยตนเอง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้กำหนด วิธีดำเนินการ ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์โดยเชิญผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 10 คน ที่ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง

2.2 ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มด้วยตนเอง โดยมีการบันทึก เทปเสียง และ จดบันทึกภาคสนาม

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก การวิจัย โดยมีวิธีที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถิติกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

2. การวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ ที่เป็นคำถามปลายเปิดด้วยการ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จะทำการศึกษาโดยสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เกี่ยวข้องในชุมชนและการสนทนากลุ่มกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

### 5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์วิจัย

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สถิติเชิงพรรณนาเป็นค่าสถิติพื้นฐานใช้บรรยายคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

1) ร้อยละ (Percentage) อธิบายถึงลักษณะความถี่ของจำนวนนับโดยเทียบจากจำนวนเต็มร้อยละ

2) ค่าเฉลี่ย (Mean) อธิบายถึงค่าตัวแทนจากข้อมูลทั้งหมดที่ได้โดยนำมาเฉลี่ยกัน

3) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) อธิบายของความแตกต่างของข้อมูลแต่ละข้อมูลว่าห่างจากค่าเฉลี่ยมากน้อยเพียงไร หากค่าเบี่ยงเบนมีค่าสูงแสดงว่าข้อมูลกระจายตัวมาก หากค่าเบี่ยงเบนมีค่าน้อยแสดงว่าข้อมูลเกาะกลุ่มกันหรือมีค่าใกล้เคียงกัน

### ผลการวิจัย (Research Results)

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา 1) เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านฝั่งแดงอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม 2) เพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนฝั่งแดงอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ทางวัฒนธรรมและการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามหัวหน้าครอบครัวในครัวเรือนจำนวน 226 ชุดได้รับกลับคืนมา 226 ชุด ของแบบสอบถามทั้งหมด การสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านฝั่งแดง จำนวน 10 คน นำเสนอผลการวิจัยดังนี้

1. จากการศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านฝั่งแดง โดยรวมที่ 4 ด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 3.36$ , S.D. = .54) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางเรียงลำดับ ดังนี้ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ( $\bar{X} = 3.45$ , S.D. = .62) รองลงมาเป็นด้านองค์กรชุมชน มีค่าคะแนนเฉลี่ย ( $\bar{X} = 3.34$ , S.D. = .69) และด้านที่ต่ำที่สุด คือด้านการเรียนรู้ ( $\bar{X} = 3.30$ , S.D. = .54) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ ลำดับ สูงที่สุด คือ ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ รองลงมาคือ สืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้ค่าและเห็นคุณค่า ด้านองค์กรชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ ลำดับสูงสุด คือ มีการร่วมมือกันในชุมชนสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว รองลงมาคือ ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ มีผู้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย ด้านการจัดการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ ลำดับสูงสุด คือ มีป้ายบอกทางเข้าถึงที่ชัดเจนรองลงมา คือ ชุมชนมีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ มี

สื่อวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้หรือ สิ่งของที่นำมาจัดให้ผู้มาเยือนได้รับชม ด้านการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายชื่อลำดับสูงสุดที่สุด คือ มีระบบจัดการให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างชุมชนกับผู้มาเยือน รองลงมาคือ มีมีสื่อเอกสาร แผนพับข้อมูลความรู้ชุมชนแจกกับผู้มาเยือนต่อไป ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ มีศูนย์บริการให้ข้อมูลความรู้ของชุมชน

2. จากการศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติที่ดีในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยรวมทั้ง 4 ด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ ระดับมาก ( $\bar{X} = 3.54$ , S.D. = .99) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ ด้านการท่องเที่ยวตั้งอยู่บนภูมิสังคม มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ( $\bar{X} = 3.58$ , S.D. = .55), รองลงมาเป็นด้านการท่องเที่ยวตั้งอยู่บนพื้นฐานเดิมของชุมชน มีค่าคะแนนเฉลี่ย ( $\bar{X} = 3.56$ , S.D. = .62) และด้านที่ต่ำที่สุด คือ ด้านการท่องเที่ยวยึดหลักประโยชน์ของประชาชน ( $\bar{X} = 3.37$ , S.D. = .68) เมื่อพิจารณารายด้านแล้ว พบว่า ด้านการท่องเที่ยวตั้งอยู่บนพื้นฐานเดิมของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายชื่อลำดับสูงสุดที่สุด คือ มีการพูดภาษาท้องถิ่นในกลุ่มของตน รองลงมาคือ มีการวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายบนทางสายกลาง ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ มีการคงความเป็นเอกลักษณ์เดิมตั้ง แต่รุ่นก่อนสู่รุ่นปัจจุบัน และ มีการแต่งกายแบบประจำท้องถิ่น ด้านการท่องเที่ยวตั้งอยู่บนภูมิสังคม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายชื่อลำดับสูงสุดที่สุด คือ มีเส้นทางที่สะดวกเข้าถึงชุมชนได้ง่าย รองลงมาคือ มีภาพลักษณ์ชุมชนที่ดี สามารถต้อนรับผู้มาเยือนให้ประทับใจได้ ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ มีการปรับภูมิทัศน์ให้น่าอยู่เหมาะแก่การท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการท่องเที่ยวยึดหลักประโยชน์ของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา รายชื่อ ลำดับสูงสุดที่สุด คือ มุ่งเน้นให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว รองลงมาคือ มีการรวมกลุ่มอาชีพให้ชุมชนพัฒนารายได้ ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ มีการกระจายรายได้ แบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรมกับชุมชน ด้านการท่องเที่ยวยึดหลักความคุ้มค่ามากกว่าคุ้มทุน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายชื่อ ลำดับสูงสุดที่สุด คือ การท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน รองลงมาคือ ชุมชนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ทำให้เกิดการจ้างงานในชุมชน

3. แนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านฝางแดง ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ชุมชนจัดสรรสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติเพื่อก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์สูงสุดโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่อย่างสมบูรณ์ ถือได้ว่าเป็นการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันโดยไม่ทำลายระบบนิเวศของธรรมชาติ ชาวบ้านในชุมชนเห็นคุณค่าในทรัพยากรธรรมชาติและตระหนักถึงให้มีการอนุรักษ์เพื่อคงอยู่ต่อไปให้นานที่สุด อีกทั้งในเรื่องของวัฒนธรรมชาวบ้านในชุมชนมีวัฒนธรรมเก่าแก่ มีการดำเนินชีวิตตามแบบวัฒนธรรมของตนโดยคำนึงถึงศีลธรรมอันดีงามเป็นที่ตั้ง ด้านองค์กรชุมชน ชุมชนมีการรวมตัวกันของชาวบ้านในชุมชน ภาครัฐและเอกชนเข้ามาร่วมมือช่วยเหลือสนับสนุนภายใต้แนวคิดและอุดมการณ์เดียวกันโดยมีการบริหารจัดการด้วยตัวเองภายในชุมชนเพื่อให้เกิดการสร้างรายได้สร้างอาชีพให้ตัวเองและชุมชน องค์กรชุมชนถือได้ว่าเป็นส่วนที่สำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพราะเนื่องจากชาวบ้านมีบทบาทหน้าที่ของตนเองในการเข้ากลุ่มอาชีพแล้วชาวบ้านที่เข้าร่วมกลุ่มกันยังสร้างการเติบโตให้องค์กรเพื่อความก้าวหน้าในการจัดการการท่องเที่ยว

อีกทั้งให้มีการประชาสัมพันธ์ในชุมชนและภายนอกชุมชนให้เป็นที่ยอมรับและเชิญชวนให้บุคคลภายนอกเข้ามาสนใจในชุมชนและส่งเสริมให้ชาวบ้านมีการจ้างงานในชุมชนมากขึ้นและเป็นตัวชี้วัดที่ดีตัวหนึ่งที่สามารถมองเห็นได้ถึงความสำเร็จของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการจัดการชุมชนมีการวางแผนวางอย่างมีหลักการและดำเนินงานไปตามที่วางแผนไว้เพื่อให้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ดีมีการจัดการที่มีความรับผิดชอบต่อความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติให้เกื้อกูลกัน ทั้งนี้มุ่งเน้นให้มีการจัดการที่ยั่งยืนลดผลกระทบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและชุมชน การจัดการให้ประสบผลสำเร็จนั้นต้องดูจากหลักบริหารที่สำคัญคือ 4'M ได้แก่ Man (การบริหารคน) Money (การบริหารเงิน) Materials (การบริหารวัสดุในการดำเนินงาน) และ Manage (การบริหารการจัดการ) รวมกับการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในการจัดการทั้งปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

แต่ในทางปฏิบัติ การจัดการเรียนรู้ในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล และทรงพลัง เริ่มต้นจากการรวมคนในชุมชนขึ้นเป็นองค์กรชุมชน เพื่อเรียนรู้ความสัมพันธ์ของตนเองกับชุมชน ความรู้และทักษะการจัดการ การประกอบอาชีพ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย และเป้าหมายการจัดการกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อสร้างปัญญาให้คนในชุมชนสามารถพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองได้มากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการเชื่อมต่อประสบการณ์ระหว่างบุคคลและชุมชนโดยผ่านกระบวนการกลุ่มและเครือข่ายการเรียนรู้ โดยเฉพาะการเลี้ยงชีพของคนในชุมชน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกส่วนของสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน อาทิสำนักงานเทศบาลตำบล พัฒนาการชุมชนอำเภอ ภาคเอกชน ชาวบ้านและกลุ่มวิสาหกิจต่าง ๆ การเรียนรู้ในชุมชนจึงมีได้เกี่ยวข้องกับบุคลากรทางการศึกษาเท่านั้นแต่เป็นการเรียนรู้ร่วมกันของทุกฝ่าย จึงให้ชาวบ้านในชุมชนไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมนอกชุมชนอื่น เพื่อมาพัฒนาชุมชนตนเอง และสนับสนุนให้มีการส่งเสริมการเรียนรู้ในเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากยิ่งขึ้น

### อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากผลการวิจัยการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบ้านฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม พบประเด็นผลการวิจัยที่สำคัญควรแก่การอภิปรายผล ดังนี้พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม พบว่าระดับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านฝั่งแดง โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ( $X = 3.36$  ;  $S.D. = 0.54$ ) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ และด้านการเรียนรู้ตามลำดับ เนื่องจากด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ชุมชนมีการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง มีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีการออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน และมีการกำหนดในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม ด้านองค์กรชุมชน มีระบบสังคมที่เป็นมิตร

ยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากภายในสู่คนภายนอก ในชุมชนมีปราชญ์หรือผู้มีความรู้ และทักษะในเรื่องต่าง ๆ ที่หลากหลาย คนในชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ด้านการจัดการ ชุมชนมีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการท่องเที่ยว มีกฎกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว ชุมชนสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม และด้านการเรียนรู้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้มาเยือนกับชุมชน มีการสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน มีศูนย์บริการให้ข้อมูลความรู้ของชุมชน มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน และมีกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กษมณ วงศ์คำ (2562) ทำการศึกษาเรื่องการจัดจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านห้วยขั้ว ตำบลแกดำ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า 1) บ้านห้วยขั้ว ตำบลแกดำ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดมหาสารคาม ชุมชนมีความพร้อม ความต้องการ และมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว การกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนจะเป็นเจ้าของจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม และจากการสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านห้วยขั้วอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.29$ , S.D. = 0.63) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ( $\bar{X} = 4.38$ , S.D. = 0.65) รองลงมาได้แก่ ด้านองค์กรชุมชน ( $\bar{X} = 4.32$ ; S.D. = 0.71) ด้านการจัดการ ( $\bar{X} = 4.26$ , S.D. = 0.67) และด้านการเรียนรู้ ( $\bar{X} = 4.20$ , S.D. = 0.75)

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปณิษฐา ตาคำ (2562) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านห้วยเตย อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น พบว่า ในหมู่บ้านห้วยเตยเป็นชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวที่มี ศักยภาพและสามารถพัฒนาให้มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน โดยหากพิจารณา จากองค์ประกอบของศักยภาพชุมชนใน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการและด้านการเรียนรู้ ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของสมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์ (2560) พบว่า 1) ทรัพยากรการพัฒนาทรัพยากรของวัดและชุมชนจะต้องมีแหล่งท่องเที่ยวที่ดีดึงดูดใจแก่ นักท่องเที่ยว ได้แก่ ประวัติศาสตร์ ความงดงาม ภูมิทัศน์ การอนุรักษ์ การบริหาร ความสะดวกและ ความปลอดภัย 2) บริหารคน บุคลากรที่อาศัยอยู่ ในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพ การท่องเที่ยว ประกอบด้วย บุคลากร ความรู้ จิตอาสาและระเบียบวินัยข้อบังคับ 3) การจัดการ เป็นการดำเนินงานหรือปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ ตามแนวทางที่กำหนดไว้ ในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดและชุมชนดำเนินไป ตามแผนที่วางไว้และแนวทางที่จะถึงเป้าหมายได้อย่างถูกต้อง 4) กิจกรรมเชิงพุทธการพัฒนา ที่ยั่งยืนตามหลักทางพระพุทธศาสนาผ่านกิจกรรมเชิงพุทธ ด้านความเชื่อดั้งเดิมที่หล่อหลอม คุณค่าทางศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและ

ประเพณีอันดีงามของวัดและชุมชน ได้แก่ ความเชื่อ วิถีชีวิตชุมชน วัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม วิถีพุทธ

สำหรับการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนฝั่งแดง สอดคล้อง ปทุมพร แก้วคำและคณะ (2561) ได้ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านฮ่องแอ พบว่า มีการพัฒนาเป็นขั้นตอน โดยชุมชนได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการท่องเที่ยว หลังจากนั้นได้กำหนดขั้นตอนของการพัฒนา โดยวิเคราะห์ ศักยภาพของชุมชน และศึกษาดูงานหมู่บ้านต้นแบบ ได้แก่ บ้านสันทางหลวง บ้านท่าขันทอง และดอยสะเก้ง อำเภอยางชุมน้อย เพื่อให้เห็นความแตกต่าง แนวความคิดจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสนทนา การเสวนาเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยได้นำความรู้และแนวคิด มาพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนตามแนวทางของบ้านฮ่องแอ ซึ่งชุมชนได้คัดเลือกและเลือกใช้ศักยภาพของชุมชนกำหนดจุดการศึกษาดูงาน หรือจุดท่องเที่ยว ได้แก่ เกษตรผสมผสาน อธิบยาสมุนไพร ปรุงยาสมุนไพร การเลี้ยงกระดุกดำไม้กวาด การทำลูกประคบ การเลี้ยงปลา เลี้ยงไก่พื้นเมือง กลุ่มจักสาน ศูนย์การเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงสีข้าวประจำหมู่บ้าน กลุ่มเสื่อกก และ จุดสาธิตการทำปุ๋ยหมักและพัฒนาศักยภาพบุคลากรชุมชน โดยการอบรมพัฒนาการเป็น ผู้นำเที่ยวท้องถิ่น อย่างไรก็ตามการพัฒนาศักยภาพทางด้านโฮมสเตย์ จะมีการพัฒนาในโครงการต่อไปอย่าง ค่อยเป็นค่อยไป โดยที่ชุมชนสามารถรองรับและพัฒนาได้ตามศักยภาพและความพร้อมของตนเอง และยังคงสอดคล้องกับการศึกษาของศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์ และคณะ (2560) ได้กล่าวไว้ว่า สภาพบริบททางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยพิจารณาถึงด้านการเข้าถึงว่ามีเส้นทางที่อำนวยความสะดวกให้สามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ และมีป้ายบอกทางตามเส้นทางเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยว รวมถึงผลิตภัณฑ์ของชุมชน ที่สามารถพัฒนาเป็นของฝากของที่ระลึกและ กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ สำหรับการ พัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรตาม แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจมีการกำหนดยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ความร่วมมือในการท่องเที่ยว เชิงเกษตรตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยชุมชนมีส่วนร่วม และยุทธศาสตร์การพัฒนา สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยชุมชน มีส่วนร่วมในพื้นที่

## ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย (Research Suggestions)

### ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการวิจัย ที่พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเรื่อง ฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ อยู่ในระดับปานกลาง อยากให้ชาวบ้านชุมชนบ้านฝั่งแดงทุกคนอนุรักษ์หวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ตลอดไปและปลูกฝังจิตสำนึกให้ลูกหลานหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนด้วยเช่นกัน จะทำให้ทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์อยู่คู่ชุมชนไปนานเท่านั้น

2. จากผลการวิจัยที่ พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในเรื่อง การร่วมมือกันชุมชนสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ชาวบ้านทุกคนมีความร่วมมือกันชุมชน

สนับสนุนด้านการท่องเที่ยว มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะพัฒนาให้หมู่บ้านผึ่งแดงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ขึ้นชื่อ อยู่ในความนิยมของนักท่องเที่ยว และช่วยกันพัฒนาชุมชนของตนให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

3. จากผลการวิจัย พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเรื่อง คือ มีป้ายบอกทางเข้าถึงที่ชัดเจน อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากได้รับความร่วมมือทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน ชุมชนมีการจัดทำป้ายบอกทาง เพื่อไปสู่แหล่งท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจนและสวยงาม เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน

4. จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในเรื่อง มีระบบจัดการให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างชุมชนกับผู้มาเยือน ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากมีผู้เชี่ยวชาญในแต่ละกลุ่มงานของตนให้ข้อมูล ดังนั้นหากมีการพัฒนาด้านข้อมูลสารสนเทศในส่วนนี้จะเป็นการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

5. จากผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติที่ดีในการจัดการการท่องเที่ยว ในเรื่อง มีการพูดภาษาท้องถิ่นในกลุ่มของตน อยู่ในระดับมาก ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ชุมชนควรยึดถือและส่งต่อสู่ทายาท บุตรหลานในชุมชนที่จะอนุรักษ์เอกลักษณ์ภาษาถิ่นไว้เช่นนี้สืบไป

6. จากผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติที่ดีในการจัดการการท่องเที่ยว มีเส้นทางที่สะดวกเข้าถึงชุมชนได้ง่ายอยู่ในระดับมาก ถ้าหากจะให้ดียิ่งขึ้นไป ควรมีการพัฒนาเส้นทางเข้าถึงชุมชนที่มีการชำรุดทรุดโทรมไปตามระยะเวลาการใช้งาน เพื่อนักท่องเที่ยวและคนในชุมชนจะเดินทางได้อย่างสะดวกและปลอดภัย

7. จากผลการวิจัย พบว่า การปฏิบัติที่ดีในการจัดการการท่องเที่ยว ในเรื่อง มุ่งเน้นให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง หากจะให้ดีขึ้นชุมชนควรชักชวนชาวบ้านมาเข้าร่วมกลุ่มให้มากขึ้นจะกลายเป็นกลุ่มองค์กรที่ใหญ่และมีความเป็นปึกแผ่นมากยิ่งขึ้นและทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีความคึกคัก สนุกสนานและมีผู้ช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอีกด้วย

8. จากผลการวิจัย พบว่า การปฏิบัติที่ดีในการจัดการการท่องเที่ยว ในเรื่อง การท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง การที่ชาวบ้านในชุมชนบ้านผึ่งแดงมีความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนมีความน่าสนใจและเต็มไปด้วยพลังงานที่จะพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นด้วย

### ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาแหล่งเรียนรู้ สิมวัดพุทธสีมาชุมชนบ้านผึ่งแดง
2. ควรมีการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านผึ่งแดง
3. ควรมีการศึกษาการจัดการรูปแบบการพัฒนาชุมชนให้มีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน

### เอกสารอ้างอิง (References)

กชธมน วงศ์คำ. (2562). *การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวขัว ตำบลแกดำ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดมหาสารคาม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- กาญจนาพร ไตรภพ และ พิเศษ ชัยดิเรก, 2563. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนของ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศึกษา*. 6(1), 110-127.
- จิราภรณ์ แก้วมณี (2557). *การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชน บ้านหัวเขาจีน อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฏฐพัชร มณีโรจน์. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทย นานาชาติ*. 13(2), 25-46.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *วิธีการสร้างสถิติสำหรับการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญศิลป์ จิตตะประพันธ์ และคณะ. (2557). *การท่องเที่ยวทางทะเลและชายฝั่งในจังหวัดชุมพร: สถานะ ความต้องการ ปัญหาและแนวโน้มในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. รายงาน ผลการวิจัย. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ปณิษฐา ตาคำ. (2562). แนวการพัฒนาสมรรถนะของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อรองรับการบูรณาการของประชาคมอาเซียน. *วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 6(2), 129-141.
- ปทุมพร แก้วคำ และคณะ. (2561). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านฮ่องแอ. *วารสารวิทยาลัย ดุสิตธานี*. 12(3), 133 - 149.
- บุญยวีร์ วิเศษสุนทรสกุล และคณะ. (2563). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*. 10(3), 22-33.
- พิจาริณี โล่ชัยยะกุล. (2556). ความสำคัญของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. *จุลสาร วิชาการท่องเที่ยวอิเล็กทรอนิกส์*. ฉบับ 2/2555, 51 - 56. ค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <https://issuu.com/etatjournal/docs/etat22555>.
- วรวิมล ภักดีบุรุษ. (2563). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยงู อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท โดยกระบวนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารชุมชน. *วารสารธรรมศาสตร์*. 39(2), 24-45.
- ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์. (2560). การพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวทางหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงโดยชุมชนมีส่วนร่วมในพื้นที่ จังหวัดลำปาง. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นคร ลำปาง*, 6(2), 45.
- สมจันทร์ ศรีปริญญานนท์. (2560). *การจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสร้างสุขภาวะชุมชนตาม วิถีพุทธในจังหวัดลำปาง*. รายงานผลการวิจัย. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อรจันทร์ ศิริโชติ. (2556). ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัย หอการค้าไทย*. 34(3), 54-64.